

СКУПАНИЙ У ЩАСТІ

Ткач Микола. «Вербове коріння»: збірка поезій – К.:Українські пропілеї, 2019. – 230 с.

У темні часи добре видно світлих людей.

Еріх Марія Ремарк

Коли погожого квітневого дня відійшов за світи чудовий український поет, культуролог і етнолог Микола Ткач серце сповнилося пусткою... Цю сумну звістку сповістили нам із поетом Леонідом Горлачем його київські друзі. Почуття незавершеності, недосказаності, недоосмисленості буття не полишало нас..., просто не вірилося, що ця добра і чуйна людина, глибокий знавець української минувшини полишив нас. Леонід Никифорович добре знав і приятелював із Миколою Михайловичем, а тому багато згадував про їхні київські зустрічі..., я ж відшукував у своїй пам'яті ті щасливі миті спілкування з Поетом, які доля дарувала нам за життя. Отак і проговорили кілька годин..., піймав себе на думці, як-то добре, коли про людину можна говорити годинами. Світла пам'ять пану Миколі...

Продовження ця історія отримала у серпні, коли при зустрічі у Чернігові, у бібліотеці В. Короленка, старший брат поета, сивочолий мій літературний побратим Михайло Михайлович Ткач подарував мені, нажаль, вже останню прижиттєву збірку пана Миколи «Вербове коріння». Він укладав її ще за життя: дбайливо ладнаючи вірша до вірша..., переставляючи, змінюючи, редагуючи, як справжній ткач, що мережить доріжку свого непростого людського буття. Ця книга опромінена світлом його серця і теплом душі. Підписана до друку у 10 лютого 2019 року вона стала, немов би, останнім його посланням до нас сучасників.

Усі, хто знав пана Миколу, не можуть читати її без хвилювання... Особисто для мене ця книга продовжила діалог з Поетом, заповнила оту пустку, яка сталася у душі після його відходу... Цією книгою він продовжив себе у пам'яті рідних, друзів і просто пересічних читачів. Він глибокий і мудрий Поет, а ще люблячий син України! Все це і змусило мене взятися за перо...

До книги «Вербове коріння» пан Микола дібрав поезії написані вільним віршем – верлібром. Я розумію його задум, адже ця поетична форма дозволяє зосередити увагу читача саме на змісті поезії, донести до сучасника найбільш важливі і сутні думки на які акцентує увагу поет. Це фактично вірші - послання, які боліли у серці митця і які він переадресував нам. Цікаво що за епіграф до збірки Микола Ткач обрав власного вірша, який все нам роз'яснює :

*Вірш без рими – як сонце в тумані,
Коли роси у травах не збиті косою;
Вірш без рими – як зустріч в тунелі без світла,
Коли слова соромляться своєї оголеності;
Вірш без рими – як горе без сліз,
Коли душа блукає босоніж по білому снігу сирітської долі...*

Редактор збірки Юрій Буряк слушно зауважив у анотації: «Це своєрідні поетичні роздуми, які постають у невимушеній сповіді. Емоція в них приглушена, але в своїх асоціаціях вона часом стає вражаючою і вихлюпує нестримною хвилею радісного піднесення чи гострого болю». Дійсно, після уважного прочитання збірки, ота хвиля емоційної наснаги не полишає тебе ще довгі години.

Вражає глибиною філософського змісту і назва збірки – «Вербове коріння». Вона багатовекторна, а тому потребує деякого роз'яснення. Найперше , що спадає на думку, це народна мудрість, яка відома з дитячих років: «*Без верби та калини – нема України!*». Тож у даному контексті верба виступає символом Батьківщини. Але це не просто самоідентифікація: логічний наголос поет переносить на інше слово – коріння. А це вже інша площина осмислення. Усім відомо, що вербова гілочка вткнута в ґрунт дуже швидко закорінюється і проростає. Отож і поет має надію, що поетичні рядки, які дали добрі сходи на сторінках цієї книги, вкоріняться у серцях читачів і дадуть добру крону. Ще один вектор на який спрямовує нас автор: верба – у міфологічному уявленні українців – Першодерево світу! Будучи глибоким дослідником української етнології Микола Ткач надає цьому особливого значення. Душа у якій закорінена верба , спрагла до води, щедра на добро, достаток, родючість..., і вона є володаркою джерел. Пам'ятаєте з дитинства, як кринчари із вербовою гілочкою шукали джерела ? А вербове коріння сприяє очищенню води. Така людська душа не зміліє, не всохне..., до такої душі і слово Поетове.

І ще одне поняття, на розуміння якого нас спрямовує анотація збірки: фонетично слово «верба» асоціюється з латинським словом “verbum” – слово. Тож «вербове коріння» можна уявити як плетиво слів. Тобто – верлібри.

У цій глибині і різновекторності назви збірки увесь Микола Ткач... глибокий, різноплановий та інтелектуально насичений... Зачин збірки емоційно доповнює кольорова світлина на якій пан Микола зображений у національному строї із глибокими, вдумливими очима і переораним роками чолом...

Сам поет досить цікаво структурував збірку. Усі свої 250 верлібри він розмістив так: один – за епіграф, ще 145 віршів увійшли до розділу «Перед очима долі»; наступні 103 поезії склали розділ «У полоні спраги», а заключний вірш вміщено на звороті обкладинки книги. Але про нього розмова окремо...

Отож, розділ перший «Перед очима долі». Назва розділу красномовно свідчить про його тематичну палітру. Отримавши від матінки життя, людина отримує від Бога ще й долю... І що окреслено цією долею – не обійти, не об'їхати... І як ти прямуєш життєвими дорогами, то так складається і твоя доля... Стати перед очима долі все одно що звірити свій життєвий шлях по Богу... Чи був він прямим, хоча і тернистим, а чи збочив ти і подався на манівці... Поет не боїться заглянути у очі Долі..., не боїться її присуду. Його душа жила за божими заповідями... Саме тому значна частина віршів вміщених у цьому розділі нагадують молитви. У них Поет молиться до Бога, до України, до Народу! Він не лише прохає..., він спокутує наші мирські гріхи, а ще просить наставити і напоумити... Його слова щирі і проникливі:

*Не покидай мене Господи,
Ні в скруті, ані в достатку,
Ні в радості, ані в горі.
А коли лежатиму
Під тією чорною ріллею,
Серце моє розпукне до Тебе.
... допоки я стану деревом
серед саду твого.*

Не варто думати, що тематично поезії однопланові. Тематика поезій розмаїта: тут і наша історія, і громадянські вияви та політичні візії, і духовна палітра... Та все ж домінують три пріоритети – Бог, Україна, Правда! Вони проходять через більшість верлібрів цього розділу. До честі Поета, він не повторюється, не збивається на прохідні рядки..., кожний рядок спрямовує прямо в серце. Ну як тут встоїш: *Правда від початку була Україною.*

*Вона ходила босоніж по своїй землі
І відкрито дивилася у очі сонцю.*

Ліричний герой поезій Миколи Ткача – сам автор. Він бере на себе все, що відбувається у цьому химерному, а подекуди і страшному світі. Пропускає через своє серце, свій мозок, свою долю..., саме тому високою напруженою озиваються до людей його вірші: *Визволяли село без напасти: зранку налетіли денікінці – страчували червоних; по обіді увійшли гайдамаки – страчували денікінців; пополудні нагрянули махновці – страчували по черзі червоних і білих. Під вечір роздивилися і виявили, що всі українці. Виганяли з України: німців, москалів, поляків... Опівночі посунули більшовики – страчували всіх, хто визнавав себе українцем.* Зайве тут питати про громадянську позицію... Це найкоротший підручник історії.

Подекуди автор уособлює себе з історичними героями: Байдою, Морозенком, Гонтою, Петром Калнишевським... Він не дорівнюється до їхньої слави, він дорівнюється до їхнього болю: *Якби я був Байдою Вишнівецьким і висів на гакові зачеплений ребром, посеред Істамбулу, я спалахнув би вогнем ненависті до ворогів моїх, і виплюнув би той вогонь у обличчя їхні лукаві.* Чи не яскравий зразок національної еліти, про яку ми так багато говоримо останнім часом? Поет немов би підказує: ось кого треба брати за приклад і за естетичний ідеал!

Та все ж, особисто для мене, Микола Ткач – це неперевершений лірик. Так як він уміє розмовляти з лісом, річкою, квітами... , із поетів-сучасників не розмовляє ніхто. Це якесь чаклунство... *І тільки око чорнобривця все дивиться й дивиться на мене, немов звідує мамину печаль із потойбіччя тиші.* Закорінений в українську культуру і етнос, пан Микола, як добрий Поліський мольфар, чаклує над своїми віршами-замовляннями до води, до лісу, до ранку..., а ще до Великодня, Медового Спасу, Вербної Неділі... Його замовляння настояні на Слові, Духові і Божій Благодаті. Саме тому вони дарують читачеві радість спілкування з містично-міфологічними героями казкового Полісся. А звідки б ви дізналися, що саме із тіла верби було створено Першолюдину Івасика-Телесика? А Поет все чаклує і чаклує над Словом:

*У золоте листя осені
Закотилося стиглим яблуком
буйна молодість,
кутаючи вечірнім туманом
босі ноги татарського шляху.*

Здавалося, невеличка замальовка..., але яка образність, яка поетична зримість!

Серед віршів цього розділу багато поезій присвячених актуальним проблемам сьогодення: тут і урбаністична тематика, і тема війни і миру, і скептичне послання до «демократів». І кожен вірш сповнений болем, бо

«карбує продажний час нашої псевдо-України», зовсім не ті моральні цінності та устої за якими звикли жити прості українці, згорьовані та одурені.

У цікавий цикл зібрані вірші-присвяти літературним побратимам: Григору Тютюннику, Василю Герасимюку, Миколі Пантелюку. У цих віршах, як і у поезії «Не знали Ви, як сказав би Довженко», поет піднімає проблему поета і суспільства. На терезах Часу вимірюється вартість і вага художнього Слова. Постає проблема відповідальності поета перед Часом і Світом. Бо ж:

*« на нього сіється сонячний дощ,
він обертає голос у слово
і тим словом повниться днина».*

Микола Ткач, як письменник і філософ, не зрікається свого місця у сучасному світі. Він давно віднайшов його: вага його Слова закорінена у народну історію, народну культуру і прагне очищення людської душі. Я вже наголошував, що його поезія сповідальна, це – сповідь праведного чоловіка, який не бажає топити душу у багні людського буття: *«Піднімаюсь разом із сонцем на виріст білого дня»,* бо ж *«літо пішло поперек дня»,* а ще *«моє серце викочується із розлучених грудей, наче квасолина із поважного стручка і стрибає по споришевій стежині у закуток спеки».* Повно і вичерпно, то що тут говорити про світосприймання...

Другий розділ збірки має назву «У полоні спраги». Ткач оригінальний у виборі назви. Логічний наголос перенесено на слово «*спрага*». Як відомо, у прямому значенні слово «спрага» трактується як сильне бажання пити; фізіологічне відчуття сильної потреби у воді. Поет розширює лексичні кордони цього поняття. Він трактує його як: сильне бажання жити, любити, творити..., кохати. Тобто, спрага (жага) до життя..., спрага до щастя. І долає він цю спрагу Поезією. *«Боли, душе моя. У твоєму Слові згустилося терпіння маминих очей...».*

Усі сто три вірші, які вміщені у цьому розділі, оригінальні за змістом і формою, а ще за палітрою фарб художнього світосприймання... Ткач виявляє себе у них як неперевершений лірик, тонкий психолог і життєлюб. Переважає у розділі інтимна та пейзажна лірика.

Інтимна лірика пана Миколи варта окремої розмови. Образ жінки у його поезіях оповитий духом романтичності і якоїсь глибинної краси. Це справді витвір первозданної Природи, який корінням сягає у лоно праматері Землі. Його жінка сповнена такої ж краси, родючості, духовної наснаги... Поет не ідеалізує жінку, він її опоетизовує: *«у твоїй сльозі світиться сонце».*

Витоки такого ставлення до жінки з дитинства, від матінки рідної, що випровадила на війну свого годувальника, а сама лишилася з трьома дітьми, синами-орлятами, на згорьовані роки своєї жіночої долі. Вони стали для неї всім..., змістом її життя, її щастя, її материнської любові... *«бо війна так і не скінчилася для неї»*. І вона стала для них всім..., бо дарувала не лише життя, а навчила жити у цьому світі по-совісті, навчила бачити і сприймати цей світ у багатстві його кольорів та фарб (і не лише яскравих, але й чорних, печальних), тож не дивно, що усі троє братів закохалися у слово художнє, двоє із них стали професійними письменниками, а ще хлопці уміли будувати, малювати, майструвати..., кохати по-справжньому.

Ткачевий «Весільний цикл» - це енциклопедія українських звичаїв та обрядів за яким і сьогодні можна провести поліське весілля. Це карколомна кадрографія замальовок із народного буття, де: *«долівку у весільній хаті посипали очеретяним волоттям», «гості співають, музики грають, молодь танцює, свати радяться...», «сидимо собі вкупочці, дружко коровай серцем крає», «поділили коровай, подошва музикам дісталася»*.

Кохання для Ткача - релігія, де *«шумерська богиня Інанна прикриває вхід до шлюбного куреня»*. А Дажбог змушує серце *«тьохкати соловейком»*, бо слова любові – то найщиріша молитва..., *«ми ходимо перед собою у веселковому ореолі – як у раю», «мо б, і не вибралися ніколи з того Раю, якби не світанок»*.

Образ жінки у медитаціях Миколи Ткача різноплановий: *«у краплях дощу її ім'я плекає спека», «по дитячому щиро і неприховано вона творить ритуал таємничої святості взаємин», вона – «злива сонця впереміш із зливою дощу», «рушниками на стінах зависає твій голос і в шибу зорею заглядає усмішка твоя»*. Саме такий генетичний код закладає Поет у образ української жінки.

Вміщено у цьому розділі і низку гостро соціальних поезій з нашого життя. Де *«новоспечений панотець(учорашній комсорг, а за сумісництвом – студентський стукач і бабник) зачаровує прихожан храму святого проповіддю»; « а в старого чекіста досі руки тремтять і обличчя пересмикується, як почує той мелос мови»*. А ще: *«Намальовані серцем пам'яті сільські бабусі повертаються із вирію до нашої хати, щоб перейти у пісню тих узорів, які ти перезняла із їх сорочок і рушників. Бо нитка у вишивці не обривається й не зав'язується, лише продовжується»*. А ви питаєте: «Як жити по Правді ?» Та отак!!!

Миколин заповіт..., сльозою котиться по щоці.

І зрештою про останній вірш, який винесено на обкладинку. Сумний погляд Поетових очей :

*...я розплющую очі і бачу,
як з листя молоді яблуні
скапує ранкова роса.
Це – щастя.*

Спасибі, Миколо, за Совість! Спасибі за щастя бачити у росинці життя безмежний Всесвіт..., а ще спасибі за цю чудову книгу, яка перелила з твого серця у моє красу людського буття. Світла пам'ять.

***Олександр Забарний – доцент Ніжинського державного університету,
письменник.***